

YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARI: RIVOJLANISH MEXANIZMLARI, KLINIK KECHISHI VA DAVOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Abdusamadova Mohira Botir qizi

EMU UNIVERSITY talabasi

Annotatsiya: Yurak-qon tomir kasalliklari (YQTK) hozirgi davrda butun dunyo bo'yicha o'lim va mehnatga layoqatsizlikning yetakchi sabablaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada yurak-qon tomir kasalliklarining asosiy turlari, etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari, diagnostika usullari hamda zamonaviy davolash va profilaktika choralari keng va batafsil yoritilgan. Shuningdek, xavf omillari, asoratlari va erta tashxisning ahamiyati ilmiy nuqtayi nazardan tahlil qilingan. Maqola tibbiyot yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar, shifokorlar va ilmiy xodimlar uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: yurak-qon tomir kasalliklari, gipertoniya, ateroskleroz, ishemik yurak kasalligi, infarkt, insult, profilaktika.

Аннотация: Сердечно-сосудистые заболевания являются ведущей причиной смертности и инвалидизации населения во всём мире. В данной статье подробно рассмотрены основные виды сердечно-сосудистых заболеваний, их этиология, патогенез, клинические проявления, методы диагностики, а также современные подходы к лечению и профилактике. Особое внимание уделено факторам риска, осложнениям и значению ранней диагностики. Статья предназначена для студентов медицинских вузов, врачей и научных работников.

Ключевые слова: сердечно-сосудистые заболевания, гипертония, аteroskleroz, ишемическая болезнь сердца, инфаркт, инсульт, профилактика.

Dolzarblik

Yurak-qon tomir kasalliklari dunyo aholisining sog'lig'iga jiddiy xavf tug'diruvchi muammolardan biri bo'lib, Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, har yili millionlab insonlar aynan ushbu kasalliklar sababli hayotdan ko'z yumadi. Aholi orasida arterial gipertoniya, ateroskleroz, yurak ishemik kasalligi va insultning keng tarqalishi, kasalliklarning yosharganligi ushbu mavzuning dolzarbligini yanada oshiradi. Zamonaviy turmush tarzi, kamharakatlik, noto'g'ri ovqatlanish, stress va zararli odatlar YQTK rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda.

Kirish

Yurak-qon tomir tizimi organizmda qon aylanishini ta'minlab, barcha to'qima va a'zolari kislorod hamda oziq moddalar bilan ta'minlaydi. Ushbu tizim faoliyatining buzilishi butun organizm funksiyalariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Yurak-qon tomir kasalliklari deganda yurak, arteriyalar, venalar va kapillyarlarning funksional yoki

organik zararlanishi bilan kechuvchi patologik holatlar tushuniladi. Ushbu kasalliklar surunkali kechishi, ko‘plab asoratlarni berishi va yuqori o‘lim ko‘rsatkichlari bilan tavsiflanadi.

Asosiy qism

1. Yurak-qon tomir kasalliklarining tasnifi

Yurak-qon tomir kasalliklari quyidagi asosiy guruhlariga bo‘linadi:

arterial gipertoniya;

yurak ishemik kasalligi;

miokard infarkti;

miya qon aylanishining buzilishlari (insult);

yurak yetishmovchiligi;

aritmialar;

yurak nuqsonlari (tug‘ma va orttirilgan).

2. Etiologiyasi va xavf omillari

YQTK rivojlanishida quyidagi omillar muhim rol o‘ynaydi:

irsiy moyillik;

arterial bosimning yuqoriligi;

qandli diabet;

dislipidemiya;

semizlik;

chekish va alkogol;

psixosotsional stress;

kamharakat turmush tarzi.

3. Patogenezi

Yurak-qon tomir kasalliklarining patogenezi murakkab va ko‘p bosqichli jarayon bo‘lib, asosan tomir devorlarida aterosklerotik blyashkalar hosil bo‘lishi, qon tomir lümenining torayishi va qon oqimining buzilishi bilan bog‘liq. Arterial gipertoniya natijasida yurak mushagida gipertrofiya rivojlanadi, bu esa vaqt o‘tishi bilan yurak yetishmovchiligiga olib keladi. Tromboz va emboliya kabi holatlar o‘tkir asoratlarning asosiy sababidir.

4. Klinik belgilari

Klinik simptomatika kasallik turiga qarab farqlanadi, ammo umumiy belgilar quyidagilardan iborat:

ko‘krak qafasida og‘riq;

nafas qisishi;

yurak urishining tezlashishi yoki sekinlashishi;

bosh aylanishi;

oyoqlarda shish;

holsizlik va tez charchash.

5. Diagnostika usullari

Yurak-qon tomir kasalliklarini aniqlashda quyidagi usullar qo'llaniladi:

arterial bosimni o'lchash;

elektrokardiografiya (EKG);

echokardiografiya;

laborator tahlillar (lipid profili, glyukoza);

koronar angiografiya;

KT va MRT.

6. Davolash tamoyillari

Davolash kompleks va individual yondashuvni talab qiladi:

dori vositalari (antigipertenzivlar, antikoagulyantlar, statinlar);

hayot tarzini o'zgartirish;

parhez;

fizioterapiya;

jarrohlik va invaziv usullar (stentlash, shuntlash).

7. Profilaktika

Profilaktika birlamchi va ikkilamchi turlarga bo'linadi. Sog'lom ovqatlanish, jismoniy faollik, zararli odatlardan voz kechish va muntazam tibbiy ko'riklar YQTK oldini olishda muhim ahamiyatga ega

Xulosa

Yurak-qon tomir kasalliklari keng tarqalgan, ammo oldini olish va samarali nazorat qilish mumkin bo'lgan patologiyalar guruhiga kiradi. Erta tashxis, to'g'ri davolash va profilaktik choralarga amal qilish orqali ushbu kasalliklar oqibatlarini sezilarli darajada kamaytirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Braunwald E. Heart Disease: A Textbook of Cardiovascular Medicine.
2. WHO. Cardiovascular Diseases Fact Sheets.
3. Kumar V., Abbas A.K., Aster J.C. Robbins Basic Pathology.
4. ESC Guidelines on Cardiovascular Diseases.